

Yttrande från ZOORF – Zoobranschens riksförbund för SOU 2020:62, Betänkande av djurhälsolagsutredningen

Om ZOORF

Zoobranschens Riksförbund grundades 1975 och är en intresseorganisation för alla yrkesverksamma inom svensk zoologisk fackhandel. ZOORF organiserar i dagsläget ca 200 butiker, grossister, tillverkare, leverantörer och skolor. Zoofrs målsättning är att stärka, representera och utbilda branschen. Vi fungerar som kontaktnät mellan medlemmarna, vi för branschens talan i kontakter med myndigheter, vi för fram branschens önskingar och synpunkter och svarar på remisser. Vi håller medlemmarna uppdaterade om lagförslag och regleringar som påverkar deras yrkesverksamhet och vi arbetar aktivt för att stärka branschen mot konkurrerande intressen. Zoorf drivs utan vinstintresse som en ideell organisation och är utan politisk koppling.

Vår ståndpunkt, sammanfattad.

Det grundläggande syftet med nya AHL är gott, men utformningen bitvis problematisk. Vattenlevande djur är ett komplicerat område, då det omfattar väldigt skilda aktörer och förutsättningar. Att både en barnfamilj med några färgglada guppies i ett akvarium, en mindre djuraffär som säljer akvariefiskar och stora matfiskanläggningar likställs är ett exempel, att både ett akvarium i ett vardagsrum och en anläggning i ett naturligt vattendrag omfattas av samma lagar är ett annat.

Tyvärr upplever vi inte att det presenterade förslaget fångar denna komplexitet, utan riskerar att bli direkt förödande för många mindre zooaffärer och för akvariehobbyn. Detta har påpekats under referensgruppsmötena, men har tydligen inte fått genomslag, trots att Jordbruksverket uttalat att detta inte är avsikten.

Vad gäller landlevande djur har motsvarande komplexitet fått utrymme i lagstiftningen, och det görs inte försök att få regelverk för hundar och nötkreatur att samsas inom samma paragrafer.

Zoobranschen motsätter sig inte det för hela EU gemensamma kravet på registrering av vattenbruksanläggningar, men tycker att det är av största vikt att tillvägagångssättet blir mycket tydligt och lätthanterat. Reglering och registrering finns redan idag, och den är utformad för ändamålet. Zoobranschen är redan idag en mycket resurskrävande verksamhet där vi hanterar såväl levande djur och all den skötsel och de regler som hör därtill, såväl som kunder och varor som i sin tur kan kräva registreringar och godkännanden.

Många djuraffärer drivs av enskilda personer, eventuellt med någon enstaka anställd. När ytterligare ett krav läggs på dessa verksamheter är det viktigt att hela processen finns tydligt beskriven och är lätt att hantera.

Ett mycket olyckligt scenario vore om fler zooaffärer slutade tillhandahålla djur, eftersom djur är en väldigt viktig del av många människors vardag och bidrar till deras välbefinnande, och ökar empatin och ansvarstagandet. Om regelverket för branschen blir övermäktigt riskerar istället djurförsäljningen att flytta ut på nätet och ske hemma hos privatpersoner, där det är betydligt svårare att säkerställa att hänsyn tas till gällande lagar och regler.

De undantag som föreslås för djuraffärer kommer att förenkla för butikerna, men av lagtexten så framgår att djuraffärer som köper fisk från andra länder, även om dessa ingår i EU, inte kan undantas på samma sätt. Det vore önskvärt att även de utökade kraven på dessa butiker blir överskådliga och rimliga. Dessa inköp skulle isåfall ske från anläggningar som i sin tur var registrerade i enlighet med AHL.

Det är också viktigt för zoobranschen att privata hållare av sällskapsfisk, groddjur mm undantas alla regler om förflyttningar av husdjur. Dessa förflyttningar som sker i försluten miljö, och avser djur som hålls som sällskapsdjur, innebär en mycket liten smittrisk.

Det vore också av vikt för branschen att få veta hur regelverket ställer sig till att privatpersoner skänker eller för en symbolisk summa säljer fisk/groddjur som förökat sig i deras akvarium, till djuraffärer. Vi anser inte att enstaka försäljningar där kostnaden för att föda upp fiskarna vida överstiger vad man kan få betalt för dem, kan räknas som kommersiell aktivitet.

Varför utökade krav på fisk från EU?

Zoorf kan inte se anledningen till att zoobutiker som handlar sin fisk från registrerade anläggningar inom EU ska få en tyngre byråkratisk börda. EU är ju till för att underlätta handeln mellan medlemsländer, inte för att försvåra den. Fisken tas om hand på samma sätt hos en registrerad grossist i annat EU-land som den gör i Sverige, och den transporteras innesluten i plastpåsar och frigitlådor med noll risk för spill eller smittor i närheten av vattendrag eller motsvarande.

Var går gränsen för kommersiell aktivitet?

I det nya förslaget ska fisk som hålls för bland annat odling ses som kommersiell verksamhet, såväl som allt ägarbyte. Det är lätt att anta att man i huvudsak har sett till sällskapsdjur som hund eller katt, och sedan överfört definitionen utan betänklighet.

Om man bortser från att försöken att odla arter är en viktig del av hobbyn och dessutom har en stor betydelse för artbevarande så är det inte ovanligt att fiskar som har en bra miljö fortplantar sig själva. Detta gör alltså att en stor andel av alla akvarieägare kommer odla fisk och därmed vara att betrakta som kommersiella och behöver söka tillstånd hos länsstyrelsen (i flera fall även hos Jordbruksverket). Om man dessutom beaktar att sagda tillstånd behöver sökas minst tre månader innan akvariet startade så är det tydligt att det rör sig om ett icke genomtänkt moment 22.

Att kräva registrering av hundratusentals privatpersoner för att de äger ett akvarium eller undantagsvis förflyttar akvariefisk, särskilt i förväg, skulle bli ohållbart både för djurägarna och för kontrollerande myndighet. Som följd av att en stor del av hobbyn riskerar att klassas som kommersiell åläggs denna med åtgärder som inte på något vis står i proportion till risken. Syftet med den nya djurhälsolagen är inte att registrera alla djurinnehav utan att minska risken för allvarliga sjukdomar; såväl sådana som kan slå ut vilda fiskarter som zoonoser som kan utgöra ett allvarligt hot mot andra djurslag och inte minst oss människor.

Fisk som husdjur

I tider när det sociala umgänget begränsas blir det tydligare än någonsin hur stort vårt behov av sällskapsdjur är. De traditionella sällskapsdjuren som hund och katt är mycket populära, men passar inte alla. Akvariefiskar passar de flesta familjekonstellationer och hem, djuren kräver inte stor uppmärksamhet eller långa promenader, och passar även allergiker. Att sköta om djur skapar en ansvarskänsla och ökar empatin hos djurägaren.

Vi tror att det är av stor vikt att barn och ungdomar bereds möjlighet att ha sällskapsdjur.

Åtminstone för många ger det en förståelse för naturen som TV och internet inte kan ge. Det är speciellt viktigt idag när artkunskap och exkursioner får så litet utrymme i dagens skola.

Bara för att man har ett husdjur blir man inte automatiskt intresserad av naturen, men de människor som idag engagerar sig för naturskydd, speciellt de som blir biologer, har ofta en bakgrund i någon "djur- eller växthobby" (samlarhobbyer, akvarister, fiskare, fältbiologer osv). Vi tror att tillväxten av engagerade och genuint intresserade professionella biologer och andra naturvårdare är åtminstone delvis beroende av förutsättningarna att utöva dessa hobbyer.

Handeln är en viktig aktör

Vi vill poängtera att handeln med växter och djur kan ha inte bara negativa effekter på de naturliga populationerna utan även viktiga positiva effekter, dels genom en generell kunskapsspridning, dels genom uppbyggandet av en rekryteringsgrund för framtidens handläggare och forskare inom biodiversitetsskydd. Vi ser därför med bekymmer på det faktum att de lokala zoohandlarna som säljer levande djur blir allt färre. Det har påpekats av Naturvårdsverkets att handeln förskjutits alltmer från butiker till internet. Vi anser också att detta är problematiskt, inte i första hand för att kontrollen är svårare att genomföra, utan för att vid köpet över disk sker mycket av den kunskapsöverföring som vi anser som så viktig för förståelsen för skötseln av djur och växter, och deras interaktion. Det gäller speciellt för unga personer som ska lära sig sköta om sina första djur. Den småskaliga detaljhandeln i allmänhet är redan innan hotad och ekonomiskt ansträngd.

Vi tror därför det är viktigt att den reglering av handeln som sker från myndigheternas sida ska vara balanserad och utan onödiga ekonomiska eller administrativa belastningar på speciellt detaljisten. Handeln med levande djur ger i de flesta fall inga stora pengar, det är tillbehören som genererar inkomster. Vi ser dessvärre en trend att speciellt zoohandeln övergår alltmer till att bara sälja foder och tillbehör. I början av 1970-talet fanns ca 100 zoobutiker i Stockholms telefonkatalog, idag är det en handfull butiker i Stockholm med närförorter som säljer levande djur. Vi tycker att detta är olyckligt och att det i förlängningen påverkar välfärden hos såväl djur som människor.

Hur stor är smittrisen?

Det är omöjligt för oss att ge ett exakt svar på hur stor smittrisen är för akvaristiken, men vi kan se att hobbyn har funnits i över 100 år och import har varit en självklar del från det att de första fiskarna stoppades i glasbehållare. Trots detta finns det inte någon historia av omfattande utbrott av vare sig artspecifika eller zoonotiska sjukdomar som orsakats av hobbyn.

En viktig del att ha i åtanke är självklart att vårt vinterklimat är så kallt att tropiska arter inte klarar sig i det vilda. För många sjukdomar krävs dessutom speciella omständigheter för att det ska ske ett utbrott, ett exempel är vårviremi som drabbar karpfiskar, där utbrott kopplas till vattentemperaturer som råder under vårsäsongen (www.sva.se).

En annan del att ha i åtanke är att det sedan länge är en självklarhet med ordentliga kontroller vid alla former av import. Därmed står inte den ökade bördan för så många parter i proportion till smittrisen.

Till detta ska tas i beaktande att risken givetvis finns för ökad (bitvis illegal) handel inom Europa och med tredjepartsländer, där bristande kontroller kommer bli en faktisk smittrisk.

Det ska också nämnas att den fisk som seriösa zoohandlare köper och säljer har kontrollerats i flera led innan den når kunden. Att stötta denna typ av verksamhet genom enkla förfaranden är alltså en väldigt enkel åtgärd för att minska risken för att smittor förs in i landet.

För Zoobranschens Riksförbund
Gabriella Ekström, sekreterare och sakkunnig
Kungsberga 210226

www.zoorf.org

information@zoorf.org